

Ey hörmətli müəllim!

Cəmiyyətdə müəllimin nüfuzunun artırılmasına ehtiyac var

Son illər müəllim peşəsinin nüfuzunun deqradasiyası haqqında cəmiyyətdə birmənalı olmayan fikirlər yer alır. Bu amili müəllimin öz şəxsiyyəti ilə də, məktəblə də, valideynlərin, şagirdlərin ümumən təhsilə yanaşması ilə də əlaqələndirənlər var. Hər şeydən əvvəl valideynlərin məktəbə münasibətində radikal dəyişikliklər müşahidə olunur.

Əgər illər öncə valideyn övladının əlindən tutub müəllimin yanına getirərək "əti sən, sümüyü mənəm" deyirdisə, bu gün "övladım gözün üstündə qaşın var" demə" deyir. Əgər əvvəllər valideynlər "Müəllim həmişə haqlıdır" deyirdisə, bu gün pedaqoji prosesin əsas postulatı "Müştəri həmişə haqlıdır" müddəsidir. Elə bir vəziyyət yaranıb ki, müəllim uşağın davranışı ilə bağlı qüsuruları valideyninə söyləməyə az qala qorxur - birdən onu səhv başa düşsə, rəhbərliyə şikayət üçün əlinə bəhanə keçər və s. Bu kimi səbəblər müəllimi bəzən geri addım atmağa vadar edir. Müəllimlərlə valideynlərin görüşü daha çox dostluq münasibətində olmayan qonşu dövlətlərin hökumət nümayəndələrinin rəsmi mərasimlərini xatırladır. Bir çox müəllimlər söhbətin protokolunu yazır. Valideynlərin davranışı daha təcüb doğurur: bir çoxları müəllimlə söhbətə diktafonla, bəziləri hətta videokamera ilə "silahlanmış" halda gəlir. Bu o deməkdir ki, sabah sosial şəbəkələrdə hansısa reportajın olacağına və ya hüquq-mühafizə orqanlarına şikayət edilməyəcəyinə heç bir təminat yoxdur. Bu gün məktəbə və ya müəllimə qarşı qəzəbini boğa bilməyən valideyn birbaşa təhsil şöbəsinə və ya prokurorluğa tələsir, və ya məktəbdə müəllimi hədələyir. Hərçənd qanun hər ikisini - valideyni də, müəllimi də eyni dərəcədə qoruyur, ancaq bəzən reallıq yazılan qanunlardan uzaq olur. Nəticədə, çoxsaylı pedaqoji üsullara malik müəllim münasibətli vəziyyətdə gücsüz qalır.

Müəllim peşəsinin nüfuzunun son illər aşağı düşməsinin səbəbi nədir? Müəllim öz peşəsinin nüfuzunu zədələyir, yoxsa globallaşan dünyanın yeni trendləri ilə uyğunsuzluq yaranıb? Z nəslə - "MənMənMən" və ya "rəqəmsal insanlar" adlanan yeni nəsil bəlkə öz dəyərlərini tanımır? "Nəsillər nəzəriyyəsi"nin problemin dərinləşməsindəki rolu get-gedə dərin hiss olunur.

Müəllim peşəsinin nüfuzunun artması ilə bağlı müddəə ölkə başçısının hələ 2013-cü ilin oktyabrın 24-də imzaladığı "Təhsilin İnkişafı Üzrə Dövlət Strategiyası"nda da yer alıb: "Müəllim amili təhsilalanın inkişafında hələdici rol oynayır. Bilik və bacarıqlarını davamlı artıran müəllimlər təhsilalanların nailiyyətlərinə əlavə töhfə verirlər. Təhsilin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün təhsili idarəetmə sisteminin yenidən qurulması, bu sahədə insan resurslarının inkişaf etdirilməsi və müəllim peşəsinin nüfuzunun artırılması zəruridir".

Təəssüf ki, keçən müddət ərzində müəllim peşəsinin nüfuzunun daha çox aşağı düşməsi faktları ilə qarşılaşıyıq. Elə, bu yaxınlarda 162 sayılı məktəbdə baş verən intihar hadisəsindən sonra müəllimin "nüfuzu" məsələsi yenidən gündəmin mövzusunə çevrilib. Heç şübhəsiz, müəllimin nüfuzu ümumən çalışdığı məktəbin nüfuzudur. Övladının yaxşı təhsil almasını istəyən valideyn isə onun əlindən tutub məhz həmin perspektivli hesab etdiyi məktəbə aparır...

PEDAQOJİ ELMİN İSTİQAMƏTİ

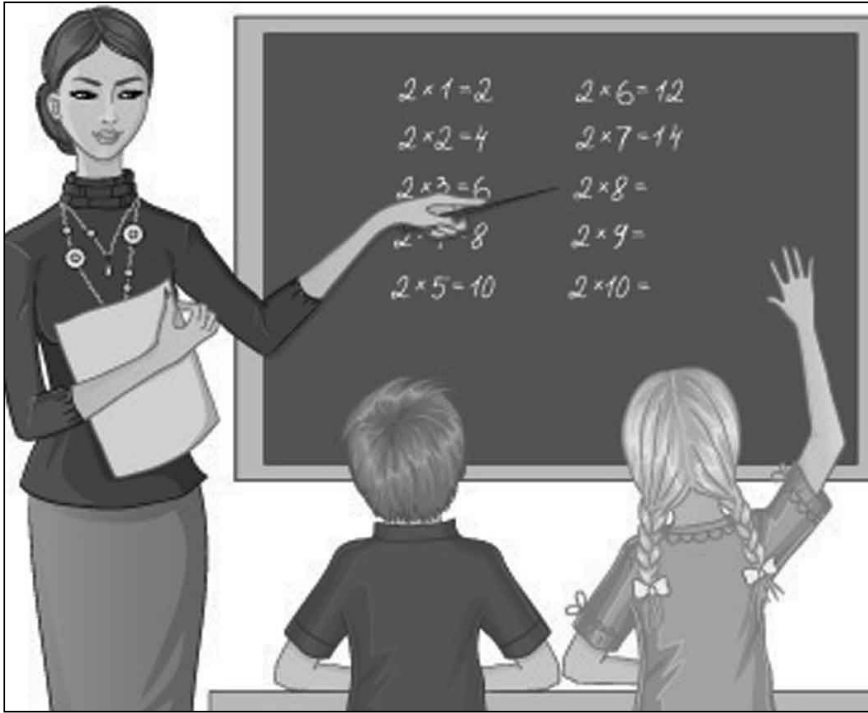
Ziyalıların isə müəllimin nüfuzunun cəmiyyətdə aşağı düşməsi ilə bağlı səslənən fikirlərə münasibətlərində narahatlıqdan doğan məqamlar çoxdur.

Azərbaycan Dillər Universitetinin dilçilik kafedrasının müdiri, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Adil Babayev hesab edir ki, müəllimin nüfuzunun olması üçün ilk növbədə milli ənənələrimizə, məniyimizə, kimliyimizə hörmətimiz olmalıdır: "Əvvəllər müəllimin yeməxanası ayrı, tələbə və şagirdlərin yeməxanaları ayrı idi. İndi mən yeməxanadan gəlirəm. Tələbələr orda yaşlı müəllimlər yoxmuş kimi özlərini aparır, bərkənd gülür, zarafat edirlər. Onlar müəllimi saya salmır, hörmət etmirlər. Niyə? Çünki milli dəyərlərimiz itib. Milli dəyər itəndə belə olacaq - orta məktəbdə də, ali məktəbdə də. Biz oxuyanda elə bilirdik ki, müəllim nə çay içir, nə yemək yeyir. Müəllimin nüfuzu vardı. Böyükdən kiçiyə qədər hamı müəllimə hörmət edirdi". Professor hesab etmir ki, müəllim şagird üzərində despot olmalıdır. Belə ki, şagirdin öz yeri, müəllimin də öz yeri olmalıdır: "Şagird

ləşib. Hesab edirəm ki, müəllim, şagird-məktəb münasibətlərinə yenidən baxılmalıdır. Kompleks tədbirlər proqramı hazırlanmalıdır". A.Babayev fikrincə, bu sahədə problemlərin yaranmasının səbəbi həm də müəllimin məşğul azlığıdır. Məktəbin təlim-təربiyəsində kişi müəllimlərin roluna gəlincə, professor bildirir ki, bu gün kişi müəllimlər məktəblərdə müəllim kimi işləmək istəmərlər: "Çünki onlar ailə dolandırmalıdır. Müəllimin aldığı maaşla ailə dolandırmamaq çətinidir. Ona görə də onlar özlərinə başqa peşələri seçirlər. Əgər müəllimin zəhməti yüksək qiymətləndirilsə, bu problemlər öz həllini tez tapacaq".

CƏMIYYƏTDƏKİ TƏLƏBAT

Yazıçı Natiq Rəsulzadə hesab edir ki, ilk növbədə müəllim öz nüfuzunu qorumaqdadır: "Müəllim nüfuzunun yüksəlməsinə cəmiyyətdə çoxdan tələbat var. Bizim nəsil yaxşı bilir ki, əvvəllər şagird-müəllim münasibətləri hansı səviyyədə olub. Həm orta məktəbdə, həm də institutda oxuduğum illərdə müəllimə necə böyük hörmət olduğunun şahidi olmuşam. Biz müəllimin dəhlizdə gəldiyini görəndə kənara çəkildik ki, o, keçsin, sonra yolumuza davam edək. Dərslərdə də eyni vəziyyət idi. Mən indi institutda dərs deyirəm. Tələbələrdə müəllimə qarşı nə hörmət, nə məhəbbət qalıb. Ona görə hesab edirəm ki, ilk növbədə müəllim öz hörmətini saxlamağı bacarmalıdır. Müəllim özü şagirdə nümunə olmalıdır. Şagird görməlidir ki, müəllim ona bilik verməyə çalışır, ondan nəse almağa yox. Müəllim evində yox, məktəbdə uşaqla məşğul olmağa çalışmalıdır". Yazıçının fikrincə, müəllim-şagird münasibətlərinin belə səviyyəyə çatmasının, müəllimə münasibətin dəyişməsinin səbəbləri çoxdur: "Ədəbiyyat dili ilə desək bunun 1, 2, 3 dərəcəli süjet xətləri var. Problemlər də bundan qaynaqlanır".

MÜƏLLİM 2-3 YERDƏ İŞLƏMƏLİDİR

Xalq artisti Nurəddin Mehdixanlı da hesab edir ki, ilk növbədə köklərimizə dəyər vermək lazımdır. Belə ki, müəllim təmin olunmuş təbəqə olmalıdır: "Mən kənd məktəbində oxumuşam. O zaman müəllimlər öz geyim-keçimləri ilə seçilirdilər. Qalstuk taxma mədəniyyətini cəmiyyətə müəllim gətirmişdi. Qohum-qonşuya pul lazım olanda müəllimdən borc alırdı. Müəllim təmin olunmuş təbəqə idi. Müəllim bir millətin varlığının təməli, onun zəmanət verəndir. Müəllimin hazırladığı uşaqlar sabah bir cəmiyyəti, bir dövləti idarə edən nəsil olacaq. Biz bu gün müəllimə dəyər verməli, onu cəmiyyətə layiq olduğu pilləyə qaldırmağı ki, o da bunun əvəzini ödəsin". N.Mehdixanlı fikrincə, müəllim dolanışqı üçün 2-3 yerdə işləməlidir. O, yalnız pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmalı, özünün maddi təminatını ödəməlidir: "Sabah ona şagirdlərinin qarşısına hazırlıqlı çıxmaqdan ötrü vaxt, imkan lazımdır. Bu gün müəllim həm məktəbdə şagirdlərə dərs verir, həm də kənarında repetitor kimi çalışır. Ancaq onun repetitorluq etdiyi şagirdlər yüksək balla ali məktəbə daxil ola bilsələr də, məktəbdə dərs dediyi uşaqlar həmin balı toplaya bilmirlər. Çünki müəllim repetitor kimi artıq zəhməthaqqı aldığına görə enerjisini daha çox ora sərf edir. "Bunun müqabilində mən həyatımı təmin edirəm. Ona görə də o uşaqları hazırlamayıram" - deyər düşünür. Ancaq orta məktəbdə həmin təminat olmadığına görə uşaqları sadəcə, yola verir". N.Mehdixanlı bəzən cəmiyyətdə səslənən "Əsas təminat deyil, millətinin övladını sev-